

KULOMÄEN TYÖPAIKKA-ALUEEN LAAJENNUKSEN LUONTOSELVITYS

enviro

Esa Lammi & Pekka Routasuo

20.3.2014

KULOMÄEN TYÖPAIKKA-ALUEEN LAAJENNUKSEN LUONTOSELVITYS

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Selvitysalue ja tietolähteet.....	3
3 Menetelmät.....	3
3.1 Liito-oravainventointi.....	5
3.2 Kasvillisuuden ja luontotyyppien inventointi.....	5
4 Selvitysalueen yleiskuvaus.....	5
5 Liito-orava.....	8
6 Muut eläinlajit.....	8
7 Arvokkaat luontokohteet ja lajit.....	8
8 Suositukset.....	8
9 Lähteet ja kirjallisuus.....	9

Kansi: Suurin osa selvitysalueesta on entistä peltoa.

Ilmakuvat ja pohjakartat © Maanmittauslaitos.

Valokuvat © Esa Lammi.

1 JOHDANTO

Kulomäen työpaikka-alue sijaitsee Tuusulan kunnan etelärajalla Kulomäentien ympäristössä. Työpaikka-aluetta on tarkoitettu laajentaa alueelle, josta on jo aiemmin tehty luontoselvitys. Laajennusalueella on aiemman selvityksen mukaan joitakin säilyttämisen arvoisia metsäkuviota, jotka voisivat soveltaa esimerkiksi liito-oravan elinympäristöksi. Tuusulan kunta tilasi keväällä 2013 luontoselvityksen päivityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä. Toimeksiantoon kuului liito-oravaselvitys sekä kasvillisuuden ja luontotyypien nykytilan inventointi.

Tässä raportissa esitellään Kulomäen työpaikka-alueen laajennusalueen luonnonolot, arvokkaat luontokohteet sekä huomionarvoisten eläin- ja kasvilajien esiintymät. Lisäksi annetaan suosituksia maankäytön suunnittelun tueksi. Selvityksen ovat laatineet biologit FM Esa Lammi ja LuK Pekka Routasuo Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:stä.

2 SELVITYSALUE JA TIETOLÄHTEET

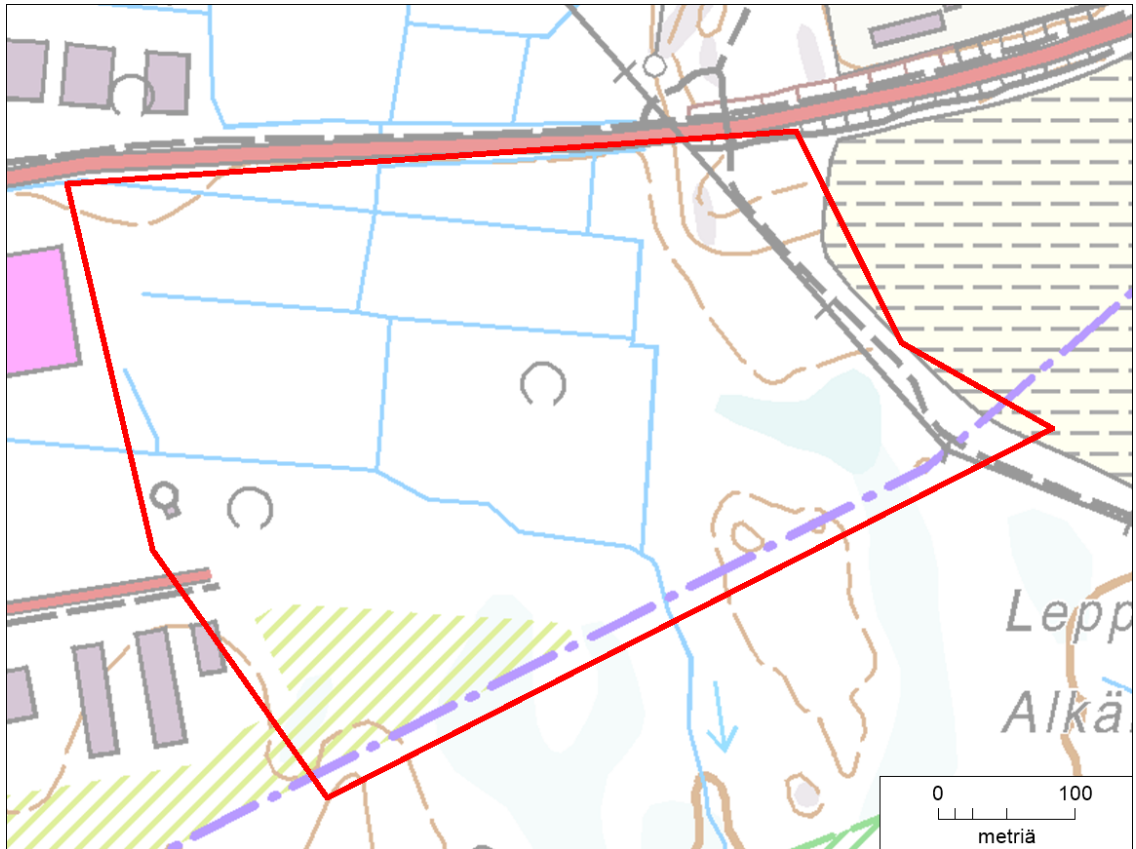
Kulomäen työpaikka-alueen laajennusalue sijaitsee Kulomäentien eteläpuolella, nykyisen työpaikka-alueen ja Kulomäen täyttömäen välissä (kuva 1). Lähes koko laajennusalue on entistä peltoa, jonka käyttö on loppunut useita vuosikymmeniä sitten. Alueen reunaosissa on kangasmetsää ja ojitettua suota. Selvitysalueen pinta-ala on 22 hehtaaria, josta noin 11 hehtaaria on entistä peltoa ja loput metsämaastoa.

Vuonna 2006 tehtyyn luontoselvitykseen (Biologitoimisto Jari Venetvaara Ky 2006) kuului pesimälinnuston inventointi ja kasvillisuusselvitys. Työtä täydennettiin kaksi vuotta myöhemmin tehdyllä liito-oravainventoinnilla (Biologitoimisto Jari Venetvaara Ky 2008). Laajennusalueen pesimälinnustossa ei tavattu uhanalaisia tai silmälläpidettäviä lajeja eikä liito-oravan esiintymisestä tehty havaintoja. Selvityksessä osoitettiin kolme pientä metsäkuviota ns. avainbiotoopeiksi, joiden säilyttämistä pidettiin suotavana. Kuviot olivat puustoltaan varttunutta talousmetsää.

Vuonna 2013 tehtyä selvitystä varten kootusta muusta lähtöaineistosta (Uudenmaan ELY-keskus, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Tuusulan kunta) ei ilmennyt arvokkaita luontokohteita tai lajiesiintymiä.

3 MENETELMÄT

Luontoselvitys tehtiin asemakaavatarkkuudella soveltaen Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -oppaan (Söderman 2003) ohjeita. Työn tavoitteena oli arvioida alueella vuoden 2006 jälkeen tapahtuneita luonnonolojen muutoksia ja tarvittaessa tarkentaa aiemman selvityksen tietoja. Selvitys painotettiin niihin lajeihin ja luontotyyppeihin, joiden säilyttämiseen on lainsäädännön tuomat velvoitteet.

Kuva 1. Kulomäen työpaikka-alueen selvitysalue (punainen raja) kartta- ja ilmakuvapohjalla.

Maastossa inventoitiin liito-oravan ja huomionarvoisten kasvilajien esiintyminen koko alueelta. Lisäksi selvitettiin arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen (mm. luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyytit, vesilain 2 luvun 11 §:n mukaiset pienvesikohteet, lajistollisesti merkittävät metsälain 10 §:n mukaiset elinympäristöt, Suomessa uhanalaiset luontotyytit (Raunio ym. 2008a, b) sekä mahdolliset muut arvokkaat luontokohteet).

Selvitysalueen pesimälinnustoa havainnoitiin liito-oravaselvityksen yhteydessä. Erillistä linnustoselvitystä ei arvioitu aiemman luontoselvityksen perusteella tarpeelliseksi. Maastoinventointien aikana arvioitiin myös alueen soveltuvuus luontodirektiivin liitteessä IV(a) mainitun viitasammakon elinympäristöksi.

Maastotöissä käytettiin GPS-paikanninta (Garmin 60Cx), jolla luontokohteet ja lajien havaintopaikat voitiin paikantaa asemakaavoituksen kannalta riittävällä tarkkuudella.

3.1 Liito-oravainventointi

Liito-oravan esiintyminen selvitettiin kiertämällä alueen metsät läpi ja etsimällä liito-oravan jätöksiä Sierlan ym. (2004) ohjeiden mukaisesti. Jätöksiä etsittiin erityisesti kookkaiden puiden tyviltä selvitysalueen metsäisistä reunaosista. Liito-oravaselvityksen maastotyöt tehtiin 15.5.2013. Työn yhteydessä havainnoitiin alueen linnustoa. Selvityksestä vastasi Pekka Routasuo.

3.2 Kasvillisuuden ja luontotyyppien inventointi

Selvitysalueen kasvillisuutta ja luontotyyppejä inventoitiin 13.8.2013. Alueen metsäiset osat käveltiin kattavasti läpi. Hakkuuaukeat ja avoimena säilyneet entiset peltokuviot inventoitiin yleispiirteisemmin. Alue jaettiin luonnolojen perusteella osa-alueisiin, joilta kirjattiin muistiin luonnolojen yleiskuvaus, runsaimmat kasvilajit ja mahdolliset vähälukuiset lajit. Inventointitietojen perusteella arvioitiin, onko selvitysalueella luonnonsuojelulain, vesilain tai metsälain mukaisia kohteita tai muita säilyttämisen arvoisia luonnonympäristöjä. Kasvillisuus- ja luontotyyppi-inventoinnista vastasi Esa Lammi.

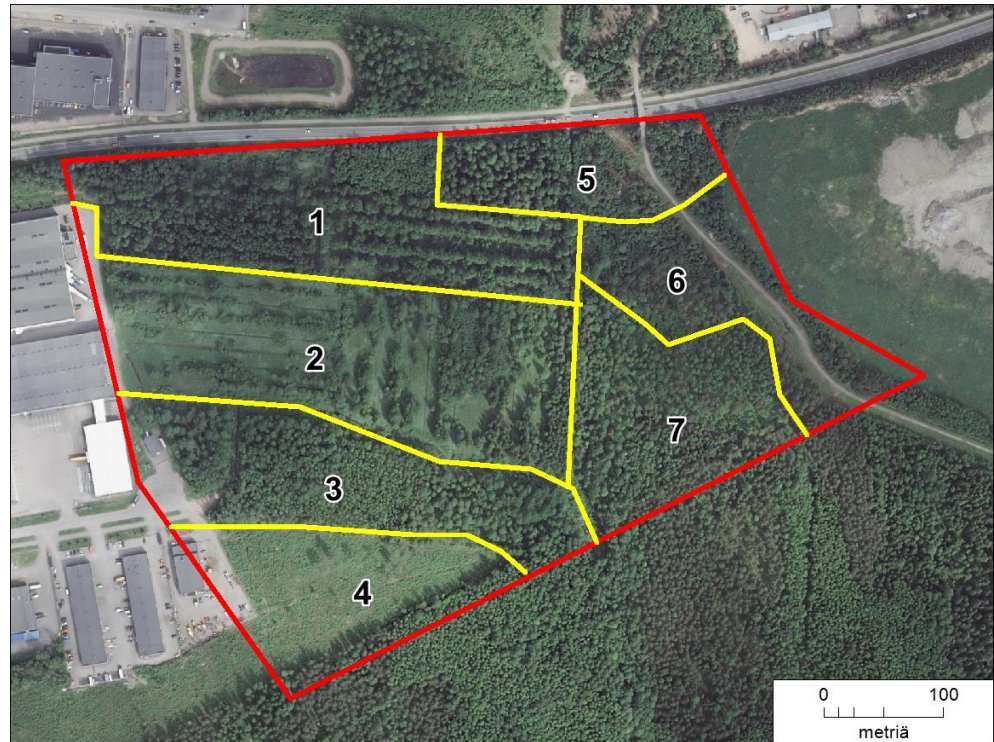
4 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue jaettiin luontotyyppien ja maankäytön perusteella seitsemään osa-alueeseen (kuva 2), joiden luonnoloja kuvataan tässä luvussa.

Osa-alue 1

Metsittynyt pelto. Selvitysalueen pohjoisreuna on entistä peltoa, jossa kasvaa nykyisin 15–20 metrin korkuista koivikkoa. Sekapuuna on haapaa. Puusto keskittyy vanhojen ojien varsille (kuva 3). Maasto on kosteapohjaisista ja aluskasvillisuus on rehevää: mm. mesiangervoa, karhunputkea, koiranputkea, rönsyrölliä, iso- ja pikkutalvikkia sekä nurmilauhaa. Osa-alueen län-

sipää on hieman kuivempaa ja sinne on levittäytynyt myös tuoreen lehdon lajistoa, kuten käenkaalia, valkovuokkoa ja sudenmarjaa.

Kuva 2. Selvitysalueen yleiskuvauksessa käytetty osa-aluejako (1–7).

Kuva 3. Metsittynyttä peltoa Kulomäentien lähellä. Puut kasvavat vanhojen sarkaojien varsilla.

Osa-alue 2

Pensoittunut pelto. Entisen peltoalueen eteläosa on puoliaukeaa, pajukkoista suuruuhoniittyä (kansikuva). Alueen reunat ovat metsittyneet ja muistuttavat osa-alueen 1 koivikkoa. Muualla vallitsevat hylätyille pelloille tyypilliset heinät ja ruohot: nurmipuntarpää, niittynurmikka, viitakastikka, hietakastikka, karhunputki, pelto-ohdake, nokkonen, maitohorsma, pujo ja ojakärsämö. Sarkaojissa kasvaa ravinteikkaiden vesien kasveja, kuten korpikaislaa ja leveäosmankäämiä.

Osa-alue 3

Varttuva koivikko. Noin 15 metrin korkuista tiheäpuustoista hieskoivikkoa kasvava kuvio, joka on ilmeisesti entistä peltoa tai niittyä. Sekapuuna kasvaa haapaa ja mäntyjä sekä alikasvoksena nuoria kuusia. Kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuudessa on korpilajistoa, mm. nurmilauhaa, rätvänää, pallosaraa, suokortetta sekä korpi- ja rämerahkasammalta. Alueen länsireunassa on jäljellä pieni haavikko, jossa kasvaa myös lehtotesmaa ja käenkaalia. Haavikko arvioitiin vuonna 2006 ns. avainbiotoopiksi. Osa haavoista on sittemmin kaadettu, eikä haavikkoa voi nykyisellään pitää erityiskohteena.

Osa-alueen pohjoisreunassa on leveä valtaoja. Sen kasvilajeihin kuuluvat mm. ratamosarpio, leveäosmankäämi ja ojalpapakko, jotka kertovat kasvupaikan ravinteisuudesta.

Osa-alue 4

Vesoittunut ja heinittynyt hakkuuaukea. Kunnanrajan takana Vantaan puolella on nuorta ja varttuvaa sekametsää. Metsäkuvio on hakattu noin viisi vuotta sitten. Kuvio (silloinen ikääntynyt kuusivaltainen talousmetsä) on arvioitu vuoden 2006 selvityksessä paikallisesti arvokkaaksi metsälaikuksi.

Osa-alue 5

Loivapiirteinen, osin kallioinen mäki, jonka läpi kulkee voimajohto ja ulkoilureitti. Osa-alueen länsipää on puustoltaan varttunutta lehtomaisen kankaan kuusisekametsää. Sen ylispuustossa on kuusen lisäksi koivuja, mäntyjä ja muutama haapa. Kenttäkerroksessa tavataan mm. käenkaalia, kevättähtimöä, metsäkurjenpolvea, lehtotesmaa, metsäkortetta ja metsäälvejuurta.

Osa-alueen itäpuoliskossa on pieni ja kasvillisuudeltaan tavanomainen avokallio. Sen ympäristö on nuorta ja varttuvaa tuoreen kankaan männikköä. Alueelle on jätetty takavuosien hakkuussa harvakseltaan mäntyjä. Nuorempi puusto on tiheää ja koostuu lähinnä hieskoivusta ja pihlajasta. Kenttäkerroksessa tavataan mm. kieloa, mustikkaa, oravanmarjaa, kanervaa ja metsäkastikkaa.

Osa-alue 6

Harvennettu kangasmetsä. Puusto ulkoilureitin länsipuolella on varttuvaa mäntyä ja koivua. Aluskasvillisuudessa vallitsevat tyypilliset tuoreen kankaan lajit, joista runsaimpia ovat mustikka, puolukka, kangasmaitikka ja

metsäkastikka. Ulkoilutien ja täyttömäen välissä on puustoltaan nuorta ja tiheää koivuvaltaista metsää.

Osa-alue 7

Kangasmetsä ja kangaskorpi. Paikoin kosteapohjainen, paikoin kuivempi metsäalue jonka puusto on melko tasaikäistä, varttuvaa männikköä. Alueen länsipäässä on myös koivuvaltaisempi ala. Kenttäkerroksessa on tavanomaista tuoreen ja lehtomaisen kankaan lajistoa. Itäosan soistuneella alueella on myös korpikasvillisuutta, kuten pallosaraa, metsäkortetta, jouhivihvilää, paatsamaa ja korpirahkasammalta.

5 LIITO-ORAVA

Selvitysalueelta ei löydetty merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Liito-oravaa ei tavattu myöskään vuonna 2008 tehdyssä selvityksessä (Biologitoimisto Jari Venetvaara Ky 2008), jolloin tarkastelukohteena oli nyt inventoitua laajennusaluetta huomattavasti suurempi alue. Liito-oravan elinympäristöksi sopivaa metsää on hyvin vähän vain selvitysalueen itäosassa.

6 MUUT ELÄINLAJIT

Selvitysalueella havaittiin liito-oravainventoinnin aikana 14 lintulajia (taulukko 1). Näistä käki, satakieli ja sirittäjä ovat vähälukuisia lintuja. Muut havaitut lajit ovat runsaita metsälintuja ja pensaikkoisten ympäristöjen lintuja. Havaituista lajeista sirittäjä on koko maassa silmälläpidettävä (NT; ks. Rassi ym. 2010). Sirittäjä on valoisien lehtimetsien laji, joka viihtyy hyvin myös koivikkoa kasvavilla entisillä pelloilla. Vuonna 2006 alueella todettiin myös pyy, joka on yleisin metsäkanalintumme.

Selvitysalueella ei todettu viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi sopivia pienvesiä. Alueella ei arvioitu olevan lepakoiden kannalta merkittäviä elinympäristöjä.

Taulukko 1. Kulomäen selvitysalueella 15.5.2013 havaitut lintulajit.

keltasirkku	mustarastas	punarinta
käki	pajulintu	satakieli
laulurastas	peippo	sirittäjä
lehtokerttu	pensaskerttu	talitiainen
metsäkirvinen	punakylkirastas	

7 ARVOKKAAT LUONTOKOHEET JA LAJIT

Kulomäen työpaikka-alueen laajennusalueella ei ole luonnonsuojelulain tai vesilain mukaan suojeltavia kohteita eikä metsälain mukaisia arvokkaita elinympäristöjä. Alueella ei todettu uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja tai niille sopivia elinympäristöjä. Arvokkaita lajeja ei todettu myöskään vuonna 2006 tehdyssä selvityksessä (Biologitoimisto Jari Venetvaara Ky 2006). Raportin

kohdekuvauksissa mainitaan Uudellamaalla alueellisesti uhanalainen (RT) sykeröpiippo, mikä on ilmeinen erehdys. Tämä tarkoittanee alueella (tämän selvityksen osa-alue 5) kasvavaa nurmipiippoa, joka on yleinen laji.

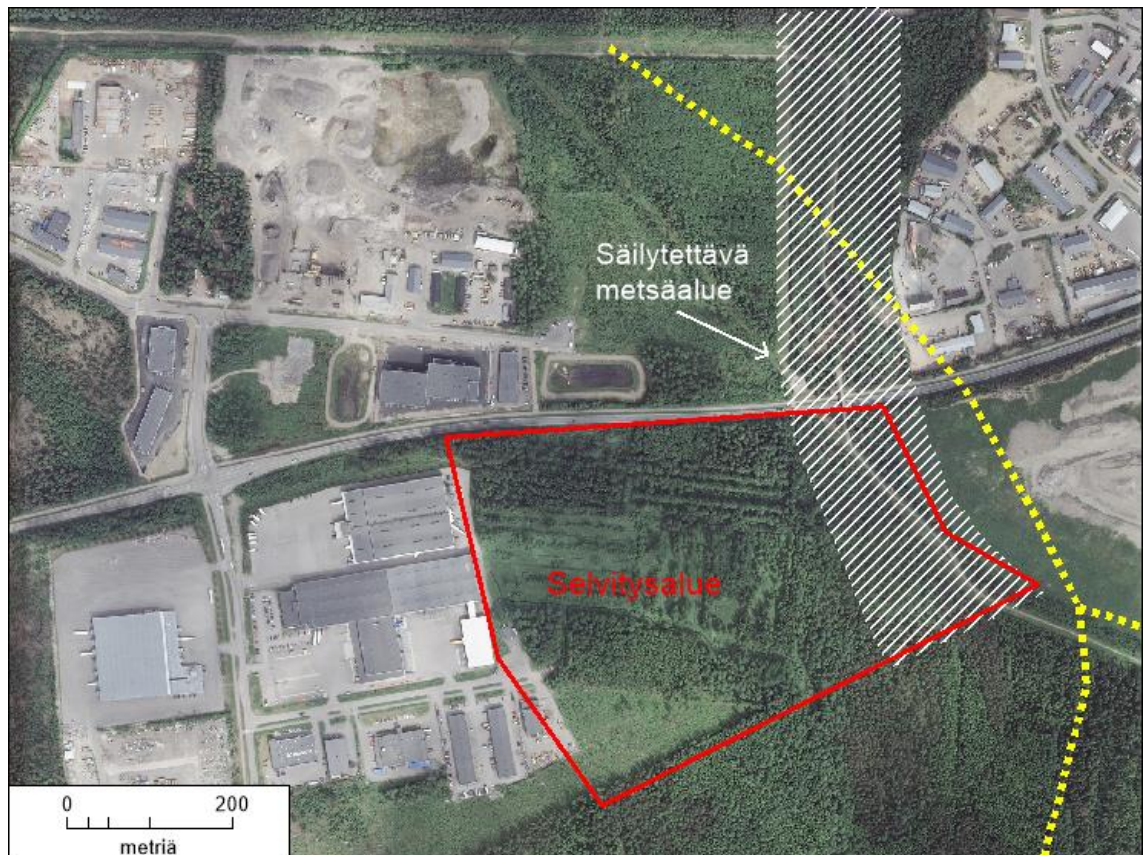
Vuonna 2006 alueen eteläosassa sijainnut paikallisesti arvokkaaksi avainbiotoopiksi arvioitu (Biologitoimisto Jari Venetvaara Ky 2006) varttuneen metsän kuvio on hakattu joitakin vuosia sitten.

8 SUOSITUKSET

Kulomäen työpaikka-alueen laajennusalueen parhaiten säilyneet metsäkuviot ovat sen itäreunassa alueen läpi kulkevan ulkoilutien länsipuolella. Ulkoilutien lähiympäristön metsien säilyttäminen teollisuusalueen ja ulkoilureitin välisenä suojavyöhykkeenä on suotavaa. Ulkoilutien ympäristön metsistä koostuva metsäalue yhdistää Kulomäen pohjoispuolisen laajan metsäalueen ja Vantaan puoleisen laajan metsäalueen toisiinsa ja toimii pohjois-eteläsuuntaisena eläinten kulkureittinä teollisuusalueen ja täyttömäen välissä. Alueen kautta on myös merkitty maakuntakaavan viheryhteystarve, jonka tarkoituksena on palvella ihmisten liikkumista ja toimia samalla ekologisenä yhteytenä (Uudenmaan liitto 2007).

Eläinten kulkureitteinä käyttämät ekologiset yhteydet toimivat yleensä sitä paremmin, mitä leveämpiä ja yhtenäisempiä ne ovat (Väre & Krisp 2005). Tarkkoja ohjearvoja kulkureittinä hyvin toimivan metsäalueen leveydestä ei voida antaa, sillä leveyteen vaikuttavat mm. metsän ja maaston ominaisuudet, vesistöt sekä alueen sijainti luonnon ydinalueisiin, asutukseen ja muuhun maankäyttöön nähden. Toimivan maakunnallisesti tärkeän yhteyden vähimmäisleveytenä taajamissa on pidetty 250–300 metriä. Yhteys voi olosuhteista riippuen olla kapeampikin, mutta kapeampi kohta ei saisi olla leveyttään pidempi (Väre & Rekola 2007, Väre 2009). Ulkoilureitit ja hiihtoladut eivät häiritse ekologisten yhteyksien toimintaa, kunhan rakentamaton alue on niin leveä ja suojaisa, että eläimet voivat liikkua siellä ulkoilureitillä kulkevista ihmisistä häiriintymättä.

Kulomäen työpaikka-alueelle sopiva, rakentamattomaksi jätettävä metsäalue olisi vähintään yhtä leveä (n. 140 m) kuin Kulomäentien pohjoispuolinen rakentamisalueiden välinen metsäalue (kuva 4). Tällöin työpaikka-alueen itäreunaan ei muodostu eläinten kulkua rajoittavaa kapeaa ns. pulonkaula-aluetta. Alue on kapeampi kuin maakunnallisille yhteyksille suositeltu minimileveys. Tämän vuoksi alue tulisi säilyttää metsäisenä ja pensas-kerros ja pienpuusto jättää tiheäksi, jolloin eläimille sopivat suojapaikat säilyvät. Mahdolliset metsänhoitotoimet tulisi osoittaa vain ulkoilureitin reuna-alueeseen.

Kuva 4. Säilytettäväksi esittävä metsäalue selvitysalueen itäreunassa (valkoinen viivoitus) on saman levyinen kuin Kulomäentien pohjoispuolinen rakentamiskortteleiden väliin jäävä metsäalue. Keltainen pisteiviiva on maakuntakaavan viheryhteystarve (sijainti maakuntakaavan tarkkuuden vuoksi suuntaa antava).

9 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Biologitoimisto Jari Venetvaara Ky 2006: Tuusulan Kulomäen suunnittelu-alue, luontoselvitys. Raporttiluonnos 14.9.2006. – Tuusulan kunta. 15 s.
- Biologitoimisto Jari Venetvaara Ky 2008: Kulomäen luonto- ja maisemaselvityksen täydentäminen, liito-oravaselvitys 2008. Selvitysraportti 29.2.2008. – Tuusulan kunta. 2 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.

- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristö-opas 109:1–196.
- Uudenmaan liitto 2007. Uudenmaan maakuntakaava. Kartta ja selostus. Uudenmaan liiton julkaisuja A17. s. 213.
- Väre, S. 2009: Ekologinen verkosto Etelä-Sipoon ja Länsi-Porvoon alueella. Sito ja Itä-Uudenmaan liitto. 35 s
- Väre, S. & Rekola, L. 2007: Laajat yhtenäiset metsäalueet ekologisen verkoston osana Uudellamaalla. Uudenmaan liiton julkaisuja E 87 – 2007.